

L'autodeterminació de les dones musulmanes en el segle XXI

Yaratullah Monturiol* | yaratullahmonturiol@yahoo.es

VISTA PRÈVIA

Trobar una definició de feminisme no és una tasca senzilla. L'heterogeneïtat d'hipòtesis sobre les causes de la submissió de les dones envers els homes i la diversitat de respostes a les discriminacions per raó de sexe ens porta a parlar de feminismes en plural. Una pluralitat que a dia d'avui no es pot circumscriure a la perspectiva eurocèntrica, sinó que ha de contemplar tots els projectes d'emancipació de les dones que sorgeixen de les diferents tradicions culturals. Entre ells, el feminisme islàmic, el qual ens aporta una visió de l'islam molt allunyada dels tòpics i llocs comuns que des d'Occident li atribuïm.

Avui, el feminisme no es pot tractar des d'un sol punt de vista. Catalunya ha de despertar a tots els nivells i no pot quedar adormida en un discurs únic tranuïtat. En el món global cal tenir en compte tots els moviments alliberadors, és a dir, tots els pobles oprimits del món i escoltar a les minories. No podem ignorar que existeixen feminismes en plural, si tenim en compte l'alteritat: les necessitats, les lluites, el coratge i els drets de totes aquelles persones que no viuen en les millors condicions, ni disposen de mitjans suficients al seu abast per protegir els seus drets.

El feminisme islàmic és una realitat amb molta diversitat interna. Però què vol dir «feminisme islàmic»? Quina necessitat tenim d'afegir un qualificatiu al feminisme? I quines connotacions té aquest adjectiu? A les respostes s'hi pot arribar per molts camins, però el més segur és saber d'on venim. I si pensem que són conceptes antagonics, llavors ja hem trobat el primer repte; un conflic-

* Islamòloga. Vicepresidenta de l'Associació Unesco pel Diàleg Interreligiós. Secretària general del grup internacional GIERFI amb seu a Catalunya de l'associació Desenvolupament feminisme Islàmic

En el món global no podem ignorar que existeixen feminismes en plural

te aparent que no ens deixa avançar. La cosa es complica encara més quan veiem que ambdues paraules són portadores de polèmiques, quan en realitat defineixen moviments vius, actius arreu del món!

És bo establir una aliança entre feminisme i islam, sempre des de la mútua consideració de les pròpies característiques. I quan dic «aliança» em refereixo a un acord que significa respecte, recolzament o millor encara, simpatia. I aquesta és la segona dificultat que cal analitzar i entendre. Perquè si aconseguim la cordialitat veient l'afinitat entre islam i feminisme, tindrem l'equilibri empàtic que compensa i que és realment el més convenient per les dues bandes.

Feminismes en plural

Sense treure mèrit ni valor al que ha aconseguit el feminisme occidental –sinó tot el contrari, des de l'admiraació i el reconeixement– hem d'oferir les impressions de les dones musulmanes, que vénen d'antany i solen passar desapercibudes. Som conscients de quines són les acusacions i crítiques en les quals es recolza el rebuig o les reserves de tot el que es refereix a l'islam. Però és imprescindible per a una societat multicultural com la nostra –que aspira a progressar superant prejudicis i tòpics– que aprengui dels errors del passat –o almenys, com han estat percebuts des d'altres punts de vista– per evolucionar

onar i millorar en la mesura possible. El passat ha de ser superat. Però per a això, un país intel·ligent mai no oblidarà estudiar les causes i circumstàncies que provoquen els conflictes. A llarg termini, només avancem de veritat si som conscients del nostre passat, reparant amb humilitat en el present, i amb ambiciosos projectes de prevenció per al futur.

Per aquest motiu, cal explicar allò que no s'entén des d'aquesta part del món. El que hem gosat anomenar el «primer món» però vist des de «l'altre món». De la mateixa definició amb què es proclama una societat de «primera classe», se'n dedueixen algunes objeccions lògiques dels exclosos. El primer xoc ideològic i polític entre moviments de dones al món comença al segle XIX, quan les britàniques exporten les seves idees feministes, junt amb un discurs paternalista i colonialista envers als països dominats. Per més que parlin dels drets de les dones, els països envaïts desconfien per sentit comú, amb la sospita de la impossibilitat de compartir els mateixos interessos. Tot el contrari, el propi instint de conservació els empeny a protegir-se i a intentar no ser assimilats. I les dones –que representen el bastió en el que es recolza la cultura i la identitat de cada poble– no es poden agermanar de cap manera amb l'imperialisme britànic i els seus aliats i aliades. La gent de «l'altre món» no s'identifica amb la burgesia europea ni, malgrat els complexos naturals i traumes evidents, tampoc es consideren de categoria inferior com a éssers humans. Encara que les tres quartes

El primer xoc entre moviments de dones al món comença al segle XIX quan les britàniques exporten un feminisme amb un discurs paternalista i colonialista cap als països dominats

parts de la Terra arrossega des de fa segles aquesta marginació i explotació dels seus propis recursos, el fet de patir les conseqüències no li fa perdre ni el sentit de la dignitat, ni els seus valors i potencials humans.

El model occidental no es pot imposar com l'únic si volem avançar envers un món més just dins de la diversitat. Europa mai s'ha plantejat renunciar a les seves arrels per alliberar-se de les injustícies que l'oprimeixen. Per tant, tampoc ha de suposar que la resta ho hagi de fer. Per això no pot continuar en la inòpia provocada per la seva arrogància, imaginant un món que, per ser perfecte, ha de ser blanc i europeu. La professora Mary Nash ho explica molt bé en el seu llibre *Mujeres en el mundo. Historia, retos y movimientos*.¹ Precisament, en una de les seves intervencions públiques, Nash ens recorda el nostre despertar recent amb un comentari sobre la cultura de les dones catalanes que ens pot ajudar a entendre el llarg camí que encara tenim pendent: «A principis del segle XX, les dones estaven tutelades pels homes, no tenien drets, i es movien fora dels àmbits culturals. A Catalunya, l'analfabetisme entre les dones era del 75%».²

Aquests moviments feministes europeus –dèiem– són progressistes, moderns tecnològicament per difondre el

seu pensament, i fan accions exemplars amb heroïnes que estableixen els fonaments essencials per a la defensa dels drets humans. Però es formen en una idea sobre l'alteritat del tot racista –malgrat les bones intencions de les dones, la ideologia intel·lectual del seu context social i polític justifica no solament el poder sobre l'altre, sinó també la superioritat de la raça blanca– que de fet, ha estat el fonament de la missió colonitzadora i segueix en la mentalitat neocolonialista. Això genera una ideologia xenòfoba concebuda des d'una concepció patriarcal de la societat, però que malauradament les dones occidentals recolzen en el seu moment. Com diu la feminista francesa Christine Delphy,³ es tracta «d'una visió de missió 'civilitzadora' on s'imbriquen sexisme i racisme i que diu molt sobre la visió neocolonialista que la sosté».

Segons aquesta teoria –actualment compartida per moltes feministes occidentals– es tracta de «descolonitzar la pràctica feminista». Delphy afirma que aquest tipus de feminisme hegemònic considera l'experiència de la dona blanca com si fos la norma universal. Llavors, malgrat la seva pretensió, no es tracta d'un discurs universalista sinó més aviat, com el defineix Malika Hamidi,⁴ d'una «forma ex-

1 NASH, M., *Mujeres en el mundo. Historia, retos y movimientos*. Alianza. Madrid, 2004.

2 Mary Nash és Catedràtica de la UB. Paraules pronunciades a la trobada «Viure i Conviure. Fòrum Mundial de les Dones», organitzada en el marc del Fòrum de les Cultures. Barcelona, 29 al 31 juliol de 2004.

3 Christine Delphy és cofundadora amb Simone de Beauvoir (1908-1986) de *Questions féministes* el 1977 i de *Nouvelles questions féministes* el 1981, revista de la qual és, fins a dia d'avui, redactora i directora. També és responsable del Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS) de França.

4 Malika Hamidi és belga. Coordinadora de European Muslim Network i portaveu del GIERFI i de l'Associació Desenvolupament feminisme Islàmic.

El model occidental no es pot imposar com l'únic si volem avançar cap un món més just dins de la diversitat. Es tracta de descolonitzar la pràctica feminista

clusiva i essencialista de la situació de la dona musulmana i/o immigrada per mantenir la «supremacia ideològica». L'Altra és, doncs, construïda com a «diferent».

Alteritat i especificitat

Tant de bo que es pugui entendre la reivindicació de la diferència sense ser tractades com a «diferents». El feminisme es refereix a les dones de forma genèrica i el que reivindicuem les dones musulmanes és el reconeixement a una especificitat i no solament a l'esforç, fins ara ignorat. Dins del feminisme, les dones afroamericanes ja s'expressen com a col·lectiu a la dècada de 1960 precisament perquè el model de referència no s'ajusta a la seva història. El feminisme no les torna blanques, ni es poden resignar a ser menys lliures pel fet de no ser-ho. De la mateixa manera, milions de musulmanes d'arreu del món lluiten pel seu alliberament des de la «pell» de l'islam. Treballem des de dins, amb les nostres eines i amb la nostra manera de fer les coses, però com a dones obertes al món. Recuperem espais i competències usurpades i volem que les nostres companyes ens mirin als ulls i no ens donin l'esquena. Que escoltin l'altra paraula en comptes de parlar per l'altra.

Tanmateix, la manca de llibertats individuals que pateixen la gran majoria de dones musulmanes –conjuntament amb la resta de la població de l'islam– és un problema polític i no religiós. Els problemes econòmics, polítics i socials no

s'han de confondre amb els culturals o espirituals. Però és obvi que les musulmanes també han de mobilitzar-se des de la cultura i l'espiritualitat, perquè no se'n pot prescindir. Només així podem compensar la masculinització del món, perquè també les religions –i ben segur l'islam– necessiten una altra sensibilitat. Per això, s'han de potenciar totes les iniciatives i esforços que avancin en aquest sentit.

La por de parlar ha de ser substituïda per la llibertat de pensament. L'apropament i el diàleg no es poden fonamentar en la superioritat ideològica de ningú. No és just exaltar les lluites de les dones occidentals com si fossin les úniques hereves de la defensa dels valors universals. Cal entendre que l'eclipsament, ocultació i anonimament han viscut, treballat i mort tantes dones en el món, no ha de ser la tomba de l'oblit on quedin soterrades per la nostra indiferència. I cal descobrir altres fonts culturals on trobem veus i fets admirables, poc explorats o del tot desconeguts a casa nostra. El coneixement enriqueix quan flueix i es perd quan s'amaga; brolla arreu i el poble savi és el qui el recull.

No es pot partir de la creença que els esforços en favor dels drets humans dels moviments de dones d'altres llocs i cultures del món no són igualment honorables o meritoris. S'ha de tenir en compte a l'altra, en tant que semblant i alhora diferent. Les militants dels drets de les dones han de confrontar les seves desigualtats internes i activar els seus propis mecanismes per renegociar contínuament les seves polítiques.

El feminisme es refereix a les dones de forma genèrica i el que reivindicuem les dones musulmanes és el reconeixement a una especificitat

Pors i fòbies

El fenomen migratori, el creixement de la població musulmana a Occident i la diversitat cultural en la globalització són fets que es barregen i sovint es confonen. Així, els estereotips, tòpics i malentesos es fomenten des de totes les societats i des de qualsevol política, perquè no s'analitzen aquestes qüestions amb profunditat. És més, es fa demagògia sense preveure el perill d'aquesta inèrcia, inconscient i negligent. Però encara podem posar seny i coherència en aquest afer. Si més no, malgrat les insistents alarmes que criden a la por i a la crispació per l'amenaça del «xoc de civilitzacions». Cal que siguem realistes i que parem esment en qui són aquells que insisteixen en aquest enfrontament i quins interessos hi ha darrere d'aquesta guerra que ens volen imposar els que prediquen un pensament únic.

Malauradament, una part del món ha estat intoxicada per la por a «l'altre», síndrome que entre d'altres, es copia a través del creixement de l'anomenada islamofòbia. Un clar exemple el trobem amb una enquesta que va descobrir fa uns anys que gairebé la meitat dels ciutadans nord-americans creuen que el govern ha de restringir les llibertats civils dels musulmans. Un altre senyal de la gravetat de la situació és que el 2004, el Fòrum Social Mundial organitza per primera vegada un seminari sobre la islamofòbia. Un fenomen que creix tant als Estats Units d'Amèrica (EUA) com a Europa occidental, com adverti-

La manca de llibertats individuals que pateixen la gran majoria de dones musulmanes –conjuntament amb la resta de la població de l'islam– és un problema polític i no religiós

xen els acadèmics i experts en assumptes de l'Orient Mitjà i alts funcionaris de l'Organització de les Nacions Unides (ONU). Kofi Annan⁵ ho explica així: «Quan un nou terme s'incorpora en el llenguatge sol ser com a resultat d'un avenç científic o d'una moda passatgera. Però quan el món es veu obligat a encunyar un nou terme per registrar una creixent intolerància, és una cosa molt trista. Això és el que ocorre amb la islamofòbia».

Annan parla d'una nova islamofòbia, en circumstàncies històriques distintes a les que s'havien estudiat fins ara. Algunes característiques dels antics croats coincideixen amb els nous enemics de l'islam. Però el discurs xenòfob –que sempre ha estat de dretes, i que es segueix construint per provocar violència– ha calat en el si de la societat que es deixa arrossegar pels tòpics més vulgars, els quals esdevenen el sambenito que porta penjat qualsevol «moro» del món, després que el comunisme ha deixat de ser el dolent a combatre. Annan assenyala la falsedat dels qui afirmen que «l'islam és incompatible amb la democràcia» i que és «irrevocablement hostil a la modernitat i als drets de les dones», així com la responsabilitat d'aquells cercles institucionals que segons ell «permeten declaracions injurioses sobre els musulmans sense cap censura», amb el resultat que el prejudici adquireix acceptació social. L'exsecretari General de l'ONU exhorta el món a combatre la islamofòbia, afirmant que és «una de

les pitjors xacres del present que afecta especialment als països democràtics».

D'altra banda, en una perversa maniobra s'utilitza a la dona musulmana com a símbol de la «víctima», amb la qual cosa, hem estat l'excusa tant per a bombardejar països com per a ser «protegides» fins al segrest de la nostra voluntat. No és el moment d'obeir als uns ni als altres. La nostra aportació és la llibertat de pensament i el desenvolupament del nostre intel·lecte, la recerca del coneixement, la reflexió, l'anàlisi profunda, l'honestedat en les accions, la noblesa de les intencions, la modèstia junt amb l'afany d'aprendre i la generositat d'oferir el que en surt, en el lliurament a la nostra cultura.

El repte de recuperar el califat

El procés que ha seguit el feminisme a l'islam ha estat distint al d'altres moviments. Les musulmanes ens hem quedat massa temps sumides en la letargia, confiant que els ensenyaments de l'islam original –que protegia a totes les persones vulnerables: orfes, vídues, pobres... i evidentment a les dones, ciutadanes de ple dret participant en condicions d'igualtat en totes les esferes de la societat– es durien a la pràctica. És cert que es podia haver desenvolupat el feminisme fa més de catorze segles si no haguéssim permès que es convertís en una utopia, una fantasia idíl·lica i prou. Però no era fàcil de pair per a la

⁵ Declaració de l'exsecretari general de l'ONU. Desembre 2004.

Cal donar suport a les dones musulmanes que interpreten el missatge espiritual de l'islam com un alliberament i encoratjar tota exegesi que facin en aquest sentit

mentalitat dels beduïns un canvi de rol de la dona que li permetia participar en qualsevol activitat i afer, social, espiritual, intel·lectual i polític. Tanmateix, homes i dones es reunien de forma assembleària, creant una mena de parlament per a la presa de decisions basant-se en la recerca del consens. Actualment, malgrat les tergiversacions i la imposició del patriarcat, amb la consegüent usurpació dels drets aconseguits en l'època muhammadiana, no podem donar-nos per vençudes, no ja culturalment o per estirp, sinó perquè és el nostre *maqâm*.⁶ I és des d'aquest propi espai vital que hem de recuperar urgentment la nostra autèntica naturalesa i responsabilitat califal.

D'aquesta manera, cal donar suport a les dones musulmanes que interpreten el missatge espiritual de l'islam com un alliberament i encoratjar tota exegesi que facin en aquest sentit. Perquè, si es rebutja com una qüestió merament «religiosa», donem una autoritat que no els hi pertany als sectors més reaccionaris del món islàmic a Occident. Això resulta del tot contraproduent. La societat laica catalana ha d'escoltar la veu de les dones musulmanes en l'esforç per millorar les seves condicions i en consegüència, les de tota la societat on viuen i conviuen. Si deixem l'àmbit religiós a uns quants –que dins de l'islam no poden representar a ningú, ni són cap «església» ni tenen més credibilitat que la que vulguem donar-los-hi– i dubtem de les aptituds, capacitats, o fins i tot del grau

d'experiència espiritual des de la que treballen aquestes dones, vol dir que només autoritzem un islam masculí i excloent, i que pensem que tenen raó els que diuen que les musulmanes han d'estar sotmeses als homes. Donar suport a aquesta creença es fer-se còmplice dels abusos que les dones pateixen, pel fet de permetre que es justifiquin en nom de l'islam.

Reformes radicals

Encara que les dones excepcionals que han marcat la història de les musulmanes són referències islàmiques i feministes, el ressorgiment del feminisme islàmic vist com a moviment és recent. Durant la dècada de 1980, per necessitat i amb un instint espontani, unes quantes dones de diferents orígens i cultures disperses pel món, però amb el vincle comú de l'islam, comencen a qüestionar l'autoritat de les afirmacions que discriminen a la dona i a observar que, «casualment» el què al principi podia utilitzar-se en benefici de les dones, s'havia tornat en contra seva. Els costums masclistes prevalen fins al punt que la misogínia ha augmentat a les societats islàmiques estroncades per règims totalitaris, governs corruptes, economies usureres i moltes i complexes circumstàncies. Però a tot poder tirànic li arriba la seva data de caducitat i allò que segueix viu en el cor del poble, allò que queda després d'una malaltia, és la pau i la salut.

⁶ *Maqâm*: estatge espiritual, lloc en el qual s'habita i on ocorren les coses.

Si dubtem de les aptituds, capacitats i fins i tot del grau d'experiència espiritual des de la que treballen moltes musulmanes, només autoritzem un islam masculí i excloent

La banyolina, Dolors Bramon⁷ insisteix que les desigualtats no provenen de l'islam, centrant-se en aquells temes que sovint es discuteixen sense coneixement, per resoldre un cúmul de malentesos i tergiversacions que procedeixen dels tòpics. Per exemple, en el seu llibre *Ser dona i musulmana*, diu que «hi ha diversos aspectes de la vida d'algunes dones que viuen en societats islàmiques que els són especialment durs. Això succeeix al marge de la seva condició religiosa i el motiu d'aquesta situació no té res a veure amb l'islam. És per això que cal denunciar-los, perquè es produeixen a partir d'un engany. Em refereixo a l'engany de creure –o fer creure– que responen a les pautes d'una doctrina (...) Erròniament es diu, s'escriu, es divulga i se les obliga a determinades accions perquè es creu –o es fa creure– que ho mana l'islam. I en massa ocasions això no és cert».⁸

Cal explicar amb més detall tots aquells assumptes dels quals s'opina amb presses i estereotips, i fomentar l'hermenèutica islàmica des de la dona, per a oferir una altra mirada que no es percep. A *Dones a l'islam: autodeterminació* tracto moltes d'aquelles temàtiques que cal investigar i interpretar des d'una visió més polièdrica, amb un sentit pràctic de denúncia realista i crítica constructiva. El vel, la catalanitat, el discurs feminista islàmic

emergent, la sexualitat a l'islam, la instrumentalització de la imatge de les dones musulmanes, la interpretació dels textos més polèmics, personalitats històriques... O fins i tot, la inspiració que aporta a la poesia mística amorosa l'espiritualitat femenina, que li retorna a la vida la seva bellesa i el seu vincle de més intimitat amb totes les coses.

En el llibre parlo d'algunes de les dones de la història de l'islam, de diferents èpoques i procedències. Dones amb criteri i personalitat, dones amb coratge que han fet món i han donat exemple. Unes més reconegudes i unes altres eclipsades, com per exemple Malak Hifni Nasif (1886-1918), que el 1900 obté el primer certificat d'estudis que s'atorga a una dona a Egipte. Després de fer magisteri, recorre el seu país casa per casa explicant als pares la importància de l'ensenyament per aconseguir que deixessin anar a les seves filles a l'escola. No obstant això, a ella no l'anomenen mai, però sí al seu predecesor i mestre, el famós Qasim Amin (1863-1908), l'única persona que es recorda del moviment feminista a Egipte. És injust, i Malak ja ho veia venir. No confiava en què els homes les volguessin afavorir espontàniament, sinó que pensava que voldrien aprofitar aquests moviments de dones per subjugar-les de forma diferent.

A dia d'avui, gràcies a la facilitat de comunicació arreu del món, les dones musulmanes hem creat xarxes internacionals, i la recerca no s'atura ni s'estronca malgrat les dificultats i les pressions. Per això, i justament a Catalunya –que ha estat pionera en moltes iniciatives de les do-

⁷ Dolors Bramon és doctora en filologia semítica i en història medieval per la UB i professora d'estudis àrabs i islàmics en aquesta universitat.

⁸ BRAMON, D., *Ser dona i musulmana*. Cruïlla. Barcelona, 2007

Malauradament, a dia d'avui molts musulmans i musulmanes tenen dificultats per assumir el terme feminisme associat a l'islam. És la mateixa reacció occidental però des de l'altre costat

nes musulmanes–, es crea el 2004 l'Associació Desenvolupament Feminisme Islàmic, que impulsa el Groupe International d'Étude et de Réflexion sur la Femme en Islam (GIERFI),⁹ per incentivar la investigació i articular una xarxa internacional entorn el feminisme islàmic. Presentat públicament a Barcelona el setembre de 2008 i a Rabat a l'octubre del mateix any, durant el 2009 vol reforçar el seu caràcter internacional donant-se a conèixer entre d'altres ciutats a Montreal i a Brussel·les. La seva presidenta, la doctora Asma Lamrabet¹⁰ explica que «el GIERFI ha estat creat per tal de pal·liar el discurs actual sobre les dones i l'islam. Un discurs que no deixa de repetir les mateixes lletanies i que només fa que infantilitzar les dones i marginar-les per tal de dominar-les millor. Els desafiaments que ens esperen són doncs importants i múltiples (...) El GIERFI, entre altres coses, ha de fer que les dones musulmanes siguin actors centrals en els processos de transformació en curs, de les societats en les quals evolucionen. Per això caldria fomentar la participació de les dones a tots els nivells de la relectura dels textos i de la reforma del pensament islàmic, per tal de superar el blo-

queig exegètic i jurídic actual que impedeixen la veritable emancipació de les dones musulmanes».

En els darrers anys, hem vist com se succeeixen els congressos de feminisme islàmic a Barcelona, amb algunes de les més famoses de les seves representants. La idea és interessant per fer-se ressò en els mitjans occidentals d'un fenomen tan poc conegut en aquestes terres. Però aquesta exhibició de les elits no representa realment els moviments i esforços populars. I malauradament, fins i tot les majories musulmanes tenen dificultats encara per assumir el terme feminisme associat a l'islam. És la mateixa reacció que des de l'altre costat. Els extrems es toquen. Els estereotips existeixen per ambdues parts. Per això cal treballar també des de dins, amb les dones «pont» que saben arribar on unes altres no arriben; a totes les dones i no només a unes quantes privilegiades. És imprescindible en aquest procés trobar el camí del mig, una altra via –menys concorreguda– en la qual, certament sembla que no hi ha ningú, però és just aquí on concorren les llums i l'equilibri, on es recupera el sentit comú i la consciència.

Citaré l'exemple de la companya Ziba Mir Hossein,¹¹ que des de Londres defineix aquesta tasca amb el terme

9 El GIERFI és un grup d'estudi i reflexió sobre la dona a l'islam i el feminisme islàmic, format per dones de diverses ciutats del món, que des de la investigació i l'acció treballen per difondre un discurs teòric i pràctic de les dones musulmanes, coherent amb els drets humans.

10 Asma Lamrabet és doctora hematòloga i és una de les dones més emblemàtiques del feminisme reformista. Ha escrit diversos llibres i articles, entre d'altres LAMRABET, A., *Le Coran et les femmes. Une lecture de libération*. Tawhid. 2007 (Properament es publicarà també al català).

11 Ziba Mir-Hosseini és antropòloga. Treballa com a investigadora i assessora sobre qüestions de gènere, relacions familiars, l'islam, la llei i les qüestions de desenvolupament. Associada a The School of Oriental and African Studies - University of London.

Catalunya és pionera en moltes iniciatives de dones musulmanes com el GIERFI, grup dedicat a la investigació i a l'articulació d'una xarxa internacional entorn el feminisme islàmic

musawah:¹² *Musawah* és un moviment mundial en pro de la igualtat i la justícia en famílies musulmanes. Es basa en la idea de que lleis i pràctiques han de respondre a la realitat viscuda de les dones i els homes d'avui, a través d'un marc d'igualtat i justícia que és coherent amb els ensenyaments islàmics, els drets humans universals, principis i garanties de drets fonamentals en les constitucions i legislacions nacionals. Els principis que reivindica la *Musawah* són: 1) Igualtat, no discriminació, la justícia i la dignitat com la base de totes les relacions humanes. 2) Plena i igual ciutadania per a totes les persones. 3) Matrimoni i relacions familiars basades en els principis d'igualtat i justícia, amb homes i dones compartint la igualtat de drets i responsabilitats».¹³

Xarxes transformadores, esperances de futur

Les dones musulmanes estem treballant dins la complexitat de la societat global des d'àmbits teòrics i pràctics amb una perspectiva altermundista. El moviment d'aquestes musulmanes, que com diu Bramon «s'ho creuen», s'estén per tot arreu malgrat les resistències o oposicions; les lla-

vors fundadores ja floreixen en el Magreb, a l'Àfrica oriental i occidental, Àsia, Amèrica del Nord... Aquest present incipient és el futur. De nosaltres depèn en gran mesura el rumb que prenguin les coses. Si prenem les brides, o al contrari deixem que els esdeveniments ens arrosseguin com a subjectes passius incapaços d'actuar. Tot pot canviar, segons el que fem o deixem de fer.

Cal fer homenatge a totes aquelles dones que han lluitat per la justícia, pels drets humans, que no són només –com diuen els francesos– *droits de l'homme*, sinó d'ambdós sexes. Però no ens podem aburgesar per caure des de les minories selectes, en l'autocomplaença del recolzament i aprovació del poder a les iniciatives particulars, com si fossin «alternatives marginals» i allunyar-nos de les autèntiques necessitats i del debat i la comprensió de milions de dones, del poble, de totes aquelles persones que lluiten cada dia per construir un món millor, que entre totes i tots hem de fer possible.

En el cas català crec que l'àmbit de la laïcitat és el més propici per a l'evolució i el creixement de la sensatesa i el seny, però ens cal retornar a la nostra sensibilitat creativa i artística. I per això, hem de ser gent més agosarada i submergir-nos en la profunditat d'un diàleg fructífer, que ve tant de l'escolta com de la meditació. No perdem més el temps en la fraudulenta eloqüència de sorolloses paraules buides i mentideres. Reiterades promeses sense compromís i sense compliment. Recordo sempre amb nostàlgia el talent dels nostres avantpassats del segle

12 El terme *mussawah* ve de *sawaa* que vol dir «igual». Hi ha una referència *sawassiya* en el hadís: *anass sawassiya ka assnan el maxti* que significa que els éssers humans són iguals com les dents d'una pinta.

13 Lançament de la *Musawah* i la seva Declaració de Principis es realitzarà a Kuala Lumpur (Malàisia) el febrer de 2009.

Cal fer un esforç per assumir la catalanitat de totes i tots. Defensar els drets de totes les persones que viuen a Catalunya és l'única manera de no perdre els nostres. La seva dignitat és la nostra

XIX, la nostra ascendència catalana, valenta i respectuosa dels principis que defensaven amb passió. Tanmateix, penso en aquest inici del segle XXI, que depèn totalment de nosaltres en el seu procés.

A Dones a l'islam: autodeterminació hi ha dos capítols on explico algunes coses que crec importants de tenir en compte sobre la catalanitat i les nostres arrels. El nostre caràcter com a catalanes i catalans ens ve donat pel fet de viure i compartir aquesta terra i sobretot per la nostra llengua. Afortunadament, no es tracta d'una qüestió racial ni de llinatge. Catalunya no s'ha construït amb «sang pura» sinó amb una enriquidora i sempre sana barreja renovadora. Poblada des d'època immemorial per gent de diferents procedències i ètnies, mescladissa de cultures i llengües, no hauriem d'oblidar com s'ha fet a ella mateixa, i amb qui. La nació catalana compleix avui amb el requisit de totes les grans civilitzacions, que és el fet de gaudir d'una gran diversitat ètnica i cultural. No volem una Catalunya «classista». Les catalanes i els catalans som els qui som. Les i els que neixen a casa nostra, però també ho són –si s'hi senten– quan arriben d'un altre lloc i viuen, treballen i moren a Catalunya. No podem provocar una crisi convivencial per la por de suposar que pel fet de convida amb altres referències no s'han de respectar els nostres costums. Quan la gent que ve de fora gaudeixi sense discriminació dels mateixos drets que nosaltres: educació, habitatge i treball dignes, vot, respecte i tracte com a iguals, estimaran aquesta terra. Catalunya s'en-

riqueix amb la suor de qui la treballa. Hem de fer un esforç per assumir la catalanitat de totes i tots. Defensar els seus drets és l'única manera de no perdre els nostres; la seva dignitat és la nostra.

Tot just som al començament d'aquesta nova època, en un nou principi d'un segle molt llarg. Però no ens podem malfiar, ja no podem esperar, hem de llaurar la terra per la collita. Arrosseguem un llast de dependències estèrils de què hem de deslliurar-nos, començant pels nostres propis prejudicis. Vull dir sobre l'autodeterminació de les dones musulmanes en el segle XXI, que nosaltres som, de fet «les que cardem la llana»: «L'autodeterminació és la facultat d'obrar o disposar només obeint a la pròpia reflexió o determinació. Lliure decisió de les pobladores i dels pobladors d'una unitat territorial o cultural sobre el seu futur estatut polític. L'autodeterminació de la dona musulmana és actuar segons la seva pròpia consciència, criteri i ètica. Això des de l'islam és la seva llibertat i dret com a persona, però també un deure i una responsabilitat que no pot deixar en mans de ningú més».¹⁴ |

14 MONTURIOL, Y., *Dones a l'islam: autodeterminació*. Editorial Trabucaire. Canet de Rosselló, 2006.

+ INFO

Libres

BRAMON, D., *Ser dona i musulmana*. Cruïlla. Barcelona, 2007.

LAMRABET, A., *Le Coran et les femmes. Une lecture de libération*. Tawhid. 2007.

MONTURIOL, Y., *Dones a l'islam: autodeterminació*. Editorial Tra-bucaire. Canet de Rosselló, 2006.

NASH, M., *Mujeres en el mundo. Historia, retos y movimientos*. Alianza. Madrid, 2004.

Enllaços

📄 Groupe International d'Étude et de Réflexion sur la Femme en Islam (GIERFI)
gierfi.wordpress.com